MOGUĆNOSTI ZA KVALITETAN ŽIVOT MLADIH U HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOJ ŽUPANIJI

DAMIR VASILJ*
BORIS GRBEŠIĆ**
IVAN TORBICA***

UDK:
316.346.32-053.6(497.6)

Pregledni članak
Review article
DOI 10.47960/2831-0322.2026.1.30.160

Sažetak

U kontekstu suvremenih društvenih i ekonomskih izazova u Bosni i Hercegovini položaj mladih postaje sve važnija istraživačka tema, osobito u vezi s nezaposlenošću, migracijskim trendovima, obrazovanjem i kvalitetom života. Cilj je ovoga rada prikazati konstrukciju i primjenu anketnoga upitnika te analizirati percepcije mladih o kvaliteti života u Hercegovačko-neretvanskoj županiji (HNŽ). Istraživanje je provedeno na uzorku od 250 ispitanika u dobi od 16 do 30 godina putem strukturiranoga *online* upitnika zatvorenoga i kombiniranoga tipa. Rezultati ovoga istraživanja prethodno su predstavljeni javnosti u medijskome izvješću, no bez znanstvene metodološke obrade i analitičke interpretacije. Ovaj rad, stoga, predstavlja znanstvenu nadogradnju prethodno objavljenih rezultata jer donosi detaljnu metodološku operacionalizaciju, teorijsko utemeljenje i dublju analizu rezultata. Dobiveni rezultati pokazuju relativno zadovoljstvo mladih obrazovnim, zdravstvenim i javnim uslugama, ali i izraženu zabrinutost u pogledu zapošljavanja, visine primanja i poslovnih prilika. Većina mladih preferira zaposlenje u javnome sektoru, dok značajan udio razmišlja o odlasku izvan države. Rezultati pružaju korisne smjernice kreatorima javnih politika i društvenim akterima za unapređenje kvalitete života mladih u regiji.

Ključne riječi: mladi, kvaliteta života, obrazovanje, zapošljavanje, Bosna i Hercegovina, HNŽ

* dr. sc. Damir Vasilj, doc., Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, damir.vasilj@sum.ba

** dr. sc. Boris Grbešić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, boris.grbesic@gmail.com

*** Ivan Torbica, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, ivan.torbica@summc.sum.ba

Uvod

Mladi predstavljaju jedan od ključnih razvojnih resursa svakoga društva. Njihova uključenost u ekonomski, društveni i politički život od presudne je važnosti za održivi razvoj zajednice (UNDP, 2022). Međutim, mladi u Bosni i Hercegovini suočavaju se s brojnim izazovima, uključujući visoku stopu nezaposlenosti, ograničene prilike za profesionalni razvoj, izražene migracijske tendencije kao i nepovjerenje u državne sustave (World Bank, 2020; Ministarstvo civilnih poslova BiH, 2019).

Kvaliteta života mladih obuhvaća širi skup čimbenika, uključujući obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, socijalne uvjete, sudjelovanje i odlučivanje u društvu te mogućnosti osobnoga razvoja (Eurostat, 2022). U ovome radu kvaliteta života promatra se kao multidimenzionalni koncept koji uključuje ekonomske, obrazovne, zdravstvene i društvene aspekte života mladih. Poseban naglasak stavljen je na percepciju mogućnosti zapošljavanja, visinu prihoda, dostupnost javnih usluga, obrazovne mogućnosti, profesionalnu sigurnost i procjenu osobne budućnosti. Takav pristup usklađen je s definicijama kvalitete života koje koriste Eurostat i UNDP, prema kojima kvaliteta života ne obuhvaća isključivo materijalne uvjete života, nego i subjektivnu procjenu zadovoljstva životnim okolnostima i mogućnostima osobnoga razvoja. Posebno je važno razumjeti percepciju mladih o vlastitim životnim mogućnostima, njihovim očekivanjima i planovima za budućnost te odnos prema lokalnoj zajednici i državi. Mladi predstavljaju jednu od najranjivijih skupina na tržištu rada jer kasnije ulaze u svijet rada te im kao takvima prijeti najveći rizik od neodgovarajućih poslova i nezadovoljstva. Dugotrajna nezaposlenost u mladosti ostavlja trajne negativne učinke, tzv. *scarring effect*, koji utječu na buduće zarade, stabilnost zaposlenja i kvalitetu života (O'Higgins, 2001: 25-30).

Rezultati ovoga istraživanja prethodno su predstavljeni javnosti u medijskome izvješću u kojemu je naglašeno da su Udruga Media Event i agencija Promo Idea proveli istraživanje na uzorku mladih u HNŽ-u, s prikazom ključnih rezultata o zapošljavanju, zadovoljstvu javnim uslugama i percepciji budućnosti mladih (Media Event i Promo Idea, 2025). Taj prikaz imao je informativnu ulogu, no bio je ograničen na deskriptivnu razinu, bez znanstvenoga formata, detaljne metodološke razrade i teorijskoga utemeljenja. Ovaj rad, stoga, donosi sustavnu znanstvenu obradu istih podataka, uključujući analitičku interpretaciju i povezivanje rezultata s relevantnom znanstvenom literaturom. Svrha je rada analizirati mogućnosti kvalitetnoga života mladih u HNŽ-u na temelju empirijskoga istraživanja te ih smjestiti u širi društveni, ekonomski i regionalni kontekst.

1. Metodologija i ciljevi istraživanja

Istraživanje je provedeno kvantitativnim pristupom pomoću metode anketiranja. Primijenjene su sljedeće metode: analiza, sinteza, deskripcija, komparacija i metode statističke obrade podataka. Anketni upitnik kao istraživački instrument omogućio je prikupljanje velikoga broja podataka u relativno kratkome vremenu, što ga čini jednim od najčešće korištenih instrumenata u društvenim istraživanjima (Babbie, 2013).

Upitnik je sadržavao 19 pitanja zatvorenoga i kombiniranoga tipa. Pitanja su bila jasno formulirana, prilagođena ciljanoj skupini te usklađena s ciljevima istraživanja. Poštivali su se neutralnost pitanja i izbjegavanje sugestivnosti. Istraživanje je provedeno *online*, a ispunjavanje upitnika trajalo je do pet minuta. Primijenjen je prigodni (neprobabilistički) uzorak, pri čemu su ispitanici regrutirani putem *online* distribucije anketnoga upitnika na društvenim mrežama i digitalnim komunikacijskim kanalima. U istraživanje su bili uključeni ispitanici u dobi od 16 do 30 godina s područja Hercegovačko-neretvanske županije. Distribucija upitnika provedena je putem platformi *Facebook*, *Instagram*, *WhatsApp* i drugih digitalnih komunikacijskih kanala s ciljem obuhvaćanja što većega broja mladih osoba različitih sociodemografskih obilježja.

Iako *online* ankete omogućuju brzo i ekonomično prikupljanje podataka, ovakav pristup nosi određena metodološka ograničenja, uključujući mogućnost samoselekcije ispitanika, ograničenu kontrolu reprezentativnosti uzorka te potencijalnu podzastupljenost pojedinih skupina mladih koje manje koriste digitalne komunikacijske kanale. Dobiveni rezultati stoga se prvenstveno odnose na analizirani uzorak te ih treba interpretirati uz određenu razinu metodološkoga opreza.

Za obradu podataka korištena je deskriptivna statistička analiza, uključujući frekvencije, postotke i grafički prikaz rezultata istraživanja.

U istraživanju je sudjelovalo 250 ispitanika u dobi od 16 do 30 godina s područja svih općina i gradova HNŽ-a. Uzorak je spolno uravnotežen te uključuje različite stupnjeve obrazovanja i radnoga statusa. Time se otvara prostor za analizu povezanosti obrazovanja, zaposlenosti i kvalitete mladih ljudskih resursa, što je u skladu s rezultatima prethodnih istraživanja u HNŽ-u. Prethodna slična istraživanja, poput onih provedenih u IT poduzećima u HNŽ-u, pokazuju da je kvaliteta kadrova jedan od ključnih resursa organizacije te da organizacijski uspjeh u velikoj mjeri ovisi o sposobnosti poduzeća da privuče, razvija i zadrži kvalitetne zaposlenike (Vasilj, Galić i Volarić, 2022).

Ciljevi istraživanja koje su proveli Media Event i Promo Idea (2025) bili su:

1. Analizirati demografske karakteristike mladih u HNŽ-u.
2. Ispitati ekonomske uvjete i prihode mladih.
3. Procijeniti zadovoljstvo obrazovnim, zdravstvenim i javnim uslugama.

4. Analizirati poslovne mogućnosti i karijerne preferencije mladih.
5. Utvrditi stavove o budućnosti i migracijskim namjerama.

Na temelju postavljenih ciljeva definirane su sljedeće istraživačke hipoteze:

H1: Mladi u HNŽ-u iskazuju veće zadovoljstvo obrazovnim, zdravstvenim i javnim uslugama nego poslovnim mogućnostima i ekonomskim uvjetima.

H2: Percepcija nesigurnosti tržišta rada i nedostatka poslovnih prilika povezana je s izraženijom spremnošću mladih na migraciju i odlazak u inozemstvo.

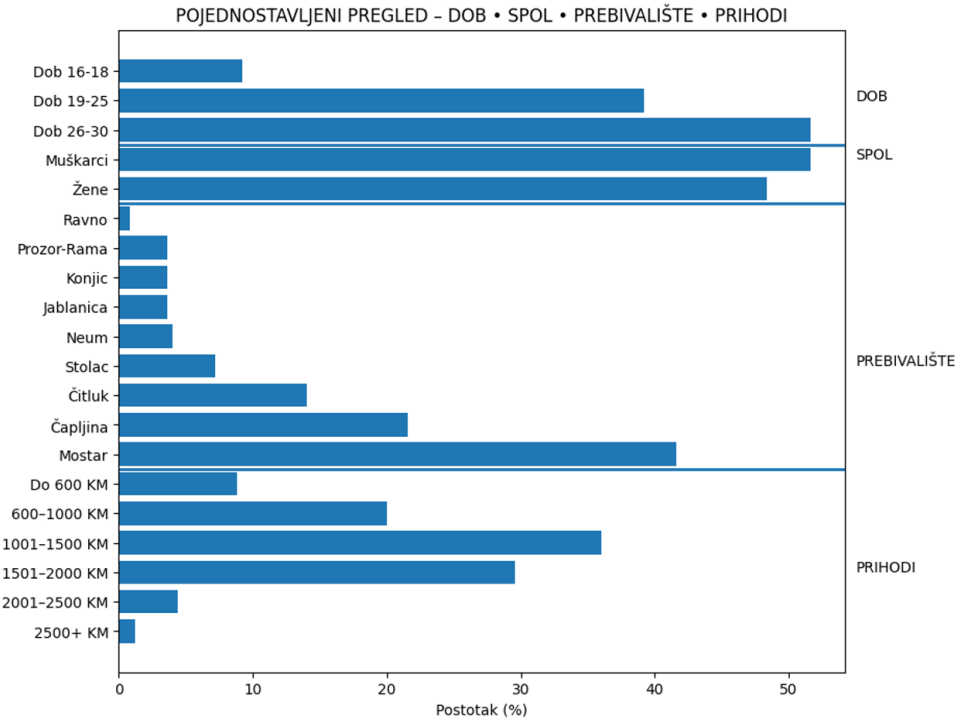
H3: Mladi u HNŽ-u preferiraju zaposlenje u javnome sektoru zbog percepcije stabilnosti i sigurnosti zaposlenja.

Rezultati istraživanja prethodno su javno predstavljeni u medijskome izvješću, ali bez znanstvene metodološke obrade. Ovaj rad predstavlja nadogradnju toga prikaza uvođenjem jasnog istraživačkog okvira, metodološke razrade i teorijskog utemeljenja.

2. Rezultati istraživanja

Rezultati pokazuju da najveći broj ispitanika pripada dobnoj skupini od 26 do 30 godina. Uzorak je gotovo ravnomjerno raspoređen po spolu. Većina ispitanika ima srednju stručnu spremu, a 60 % je zaposleno. Više od 66 % mladih izrazilo je zadovoljstvo obrazovnim sustavom, iako polovica preferira privatne obrazovne ustanove. Ovi rezultati mogu se promatrati u širemu kontekstu zahtjeva tržišta rada, gdje se obrazovanje i kontinuirano usavršavanje prepoznaju kao ključni preduvjeti profesionalnoga razvoja. U istraživanju provedenome u IT tvrtkama u HNŽ-u utvrđeno je da ispitanici obrazovanje i kontinuirano usavršavanje prepoznaju kao najvažnije čimbenike kvalitete zaposlenika, dok se organizacijska kultura i interno okružje dodatno ističu kao elementi koji oblikuju uspješnost pojedinca (Vasilj, Galić i Volarić, 2022).

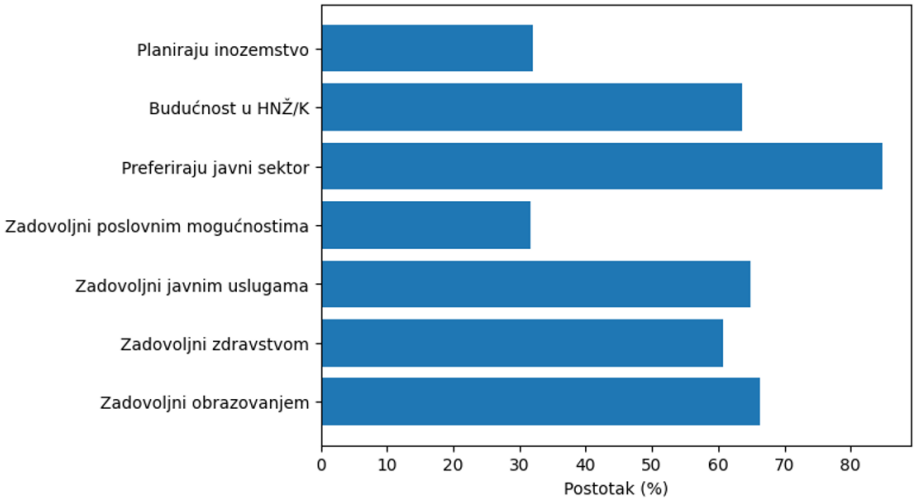
Grafikon 1. Jedinstveni pregled demografskih, geografskih i ekonomskih obilježja ispitanika

Izvor: Autorska obrada.

Zdravstvene i javne usluge većina ispitanika ocjenjuje pozitivno, što upućuje na relativno stabilnu percepciju javnih sustava. Međutim, samo 31,6 % ispitanika zadovoljno je poslovnim mogućnostima u županiji, dok 47,2 % ističe plaću kao ključan motivator pri izboru poslodavca. Većina ispitanika smatra da je za pristojan život potrebna plaća od 2000 KM i više.

Grafikon 2. Sažeti pregled rezultata istraživanja

Izvor: Autorska obrada.

Nadalje, 84,8 % mladih preferira posao u javnome sektoru, što ukazuje na snažnu potrebu za stabilnošću i sigurnošću zaposlenja. Istovremeno, 32 % ispitanika svoju budućnost vidi u inozemstvu, dok 63,6 % planira ostanak u HNŽ-u, što upućuje na dualitet između privrženosti lokalnoj sredini i potrage za boljim mogućnostima. Mladi koji ne vide jasne prilike za profesionalni razvoj skloniji su razmišljanju o odlasku iz lokalne zajednice i traženju sigurnijih životnih i radnih uvjeta u drugim državama (Beck, 2000: 75-78). Nadalje, relevantna znanstvena literatura potvrđuje da nesigurnost na tržištu rada, ograničene mogućnosti zapošljavanja i izostanak jasnih dugoročnih razvojnih perspektiva predstavljaju neke od ključnih čimbenika koji potiču migracije mladih iz zemalja jugoistočne Europe (Furlong i Cartmel, 2007: 102-105). Iako su slični rezultati ovoga istraživanja ranije predstavljeni javnosti u medijskome izvješću (Media Event i Promo Idea, 2025), ovaj rad donosi njihovu dodatnu znanstvenu interpretaciju i kontekstualizaciju, smještajući ih u okvir relevantnih teorijskih i empirijskih spoznaja.

3. Rasprava

Dobiveni rezultati ukazuju na paradoks u percepcijama mladih. S jedne strane mladi izražavaju relativno zadovoljstvo funkcioniranjem javnih, zdravstvenih i obrazovnih sustava, dok s druge strane ističu nesigurnost i nezadovoljstvo dostupnim poslovnim prilikama, razinom potpore za poduzetništvo, visinom primanja i dugoročnom profesionalnom stabilnošću. Istraživanja o kvaliteti kadrova u IT sektoru u HNŽ-u potvrđuju da poslodavci prepoznaju kvalitetu zaposlenika kao ključan čimbenik

poslovnoga uspjeha (Vasilj, Galić i Volarić, 2022), što je u skladu s rezultatima ovoga istraživanja koji naglašavaju važnost ulaganja u obrazovanje, razvoj kompetencija i osnaživanje mladih kao temeljnih resursa regionalnoga razvoja. Ovi zaključci podudaraju se s rezultatima drugih nacionalnih i regionalnih istraživanja koja ukazuju da ekonomska nesigurnost i nedostatak kvalitetnih radnih mjesta predstavljaju glavne izvore nezadovoljstva i potisne čimbenike iseljavanja mladih iz Bosne i Hercegovine (World Bank, 2020; UNDP, 2022). Suvremena društva obilježena su procesima individualizacije, nesigurnosti i rizika, što posebno pogađa mlade generacije čiji su prijelazi iz obrazovanja u zaposlenje sve složeniji i neizvjesniji (Beck, 2000: 18-23). U takvu kontekstu društvenih promjena individualni životni tijekovi mladih sve se manje mogu promatrati kao unaprijed zadani i linearni, a sve više kao rezultat stalnoga suočavanja s rizicima, neizvjesnošću i promjenjivim strukturnim okolnostima. Mladi danas odrastaju u uvjetima koji su fragmentirani i neizvjesni, što značajno utječe na njihove životne planove i percepciju budućnosti (Furlong i Cartmel, 2007: 21–25). Također, rezultati ovoga istraživanja o percepciji mladih u HNŽ-u nadovezuju se na ranije analize odnosa obrazovanja i tržišta rada u BiH, prema kojima dugotrajna neusklađenost upisne politike i potreba gospodarstva dovodi do akumulacije nezaposlenih visokoobrazovanih osoba, ali i kronična nedostatka određenih profila kadrova (Vasilj i Ereš, 2018: 33-35). Nezadovoljstvo mladih poslovnim mogućnostima i njihova spremnost na migraciju mogu se, stoga, promatrati kao posljedica strukturnih problema identificiranih na razini obrazovnoga sustava i tržišta rada.

Prethodno javno prezentirani rezultati putem medijskih portala pružili su njihov osnovni pregled i omogućili široj javnosti uvid u stanje mladih u HNŽ-u (Media Event i Promo Idea, 2025). Ovaj rad predstavlja znanstvenu nadogradnju toga prikaza jer rezultate ne promatra isključivo deskriptivno nego ih interpretira u svjetlu relevantne znanstvene literature, dodatno metodološki razrađuje i smješta u širi društveni i regionalni kontekst.

Uočena sklonost mladih prema zapošljavanju u javnome sektoru može se pritom razumjeti kroz prizmu potrebe za sigurnošću, stabilnim prihodima i manjim stupnjem poslovnoga rizika, što potvrđuju i rezultati drugih regionalnih istraživanja koji upućuju na slične obrasce ponašanja među mladima (ILO, 2021; Regional Cooperation Council, 2021).

Istovremeno, rezultati pokazuju određenu sklonost poduzetništvu među mladima, ali i oprez zbog ekonomske nesigurnosti i nedostatka podrške. Izražena preferencija zapošljavanja u javnome sektoru ukazuje na težnju prema sigurnosti i stabilnosti u profesionalnoj budućnosti. Ova percepcija također može odražavati nedostatak povjerenja u vlastite poduzetničke sposobnosti ili ograničen pristup poticajnim mehanizmima za razvoj poduzetništva. Istraživanja pokazuju da mladi u Europskoj uniji često preferiraju sigurnije oblike zaposlenja, iako poduzetničke aktivnosti mogu

pridonijeti smanjenju nezaposlenosti i stvaranju radnih mjesta (OECD, 2015). Preferencija prema javnome sektoru uvelike se može objasniti potrebom za stabilnošću, predvidivošću prihoda i institucionalnom sigurnošću, što je karakteristično za društva s izraženom nesigurnošću tržišta rada i ograničenim prilikama u privatnome sektoru (Kalleberg, 2011: 55–60). Europske politike prepoznaju ovaj izazov te pomoću različitih instrumenata nastoje potaknuti mlade na poduzetništvo. Programi poput *Erasmus za mlade poduzetnike* omogućuju stjecanje praktičnoga iskustva kroz suradnju s iskusnim poduzetnicima u drugim državama Europske unije, čime se jačaju poduzetničke kompetencije i potiče profesionalno umrežavanje izvan lokalnoga i nacionalnoga konteksta (European Commission, Erasmus for Young Entrepreneurs). Osim toga, Europska unija putem financijskih i razvojnih instrumenata, uključujući Erasmus+, Europski socijalni fond plus (ESF+) i srodne fondove, osigurava financijsku potporu, mikrokredite i mentorsku podršku mladim poduzetnicima, s ciljem smanjenja prepreka za ulazak u privatni sektor i poticanja održivih poslovnih inicijativa (EU fondovi za mlade poduzetnike, 2025).

Primjeri iz europske prakse pokazuju da sustavna institucionalna podrška može promijeniti percepciju mladih, potičući ih na veću spremnost za preuzimanje poslovnoga rizika i pokretanje vlastitih inicijativa, umjesto isključive orijentacije prema sigurnome zapošljavanju u javnome sektoru. U HNŽ-u, gdje su sustavi subvencija, mentorstva i financijskih poticaja za mlade poduzetnike još uvijek nedovoljno razvijeni, postoji prostor za prilagodbu i primjenu sličnih modela. To uključuje razvoj lokalnih programa podrške, uspostavljanje mentorskih mreža i jačanje suradnje s poslovnim inkubatorima i razvojnim institucijama, što bi moglo dodatno motivirati mlade za ulazak u privatni sektor.

Ujedno, rezultati ovoga istraživanja u skladu su s drugim empirijskim istraživanjima koja ukazuju na to da mladi u Bosni i Hercegovini žive u složenome socioekonomskome okružju obilježenome neizvjesnošću i izraženim migracijskim tendencijama, ali istodobno zadržavaju određen stupanj povjerenja u mogućnost poboljšanja životnih uvjeta pomoću kvalitetnije i dosljednije javne politike (Friedrich-Ebert-Stiftung, 2024).

Vasilj i Ereš (2018: 35-36) naglašavaju da je za premošćivanje jaza između visokoga obrazovanja i tržišta rada nužna sustavna suradnja sveučilišta, poslodavaca i donositelja javnih politika, uključujući reviziju studijskih programa, jačanje praktične nastave te razvoj općih i stručnih vještina studenata. U skladu s tim buduće politike usmjerene na mlade u HNŽ-u trebale bi istodobno adresirati strukturne probleme obrazovnoga sustava.

Zaključak

Mladi u HNŽ-u istodobno izražavaju zadovoljstvo pojedinim aspektima svakodnevnoga života, ali i izraženu zabrinutost zbog nepovoljnih ekonomskih uvjeta i ograničenih poslovnih prilika. Dobiveni rezultati upućuju na potrebu za sveobuhvatnijim i dugoročnijim pristupom politikama usmjerenima mladima, pri čemu se kao ključna područja ističu:

- jačanje obrazovnoga sustava i njegovo snažnije povezivanje s potrebama tržišta rada
- stvaranje kvalitetnih i stabilnih radnih mjesta; razvoj i poticanje poduzetništva te inovacijskih programa namijenjenih mladima
- unapređenje socioekonomskih mjera koje odgovaraju na stvarne potrebe mladih
- veće uključivanje mladih u procese planiranja, donošenja odluka i oblikovanja javnih politika.

Nadalje, rezultati ovoga istraživanja u skladu su s recentnim nacionalnim i regionalnim studijama koje pokazuju da mladi očekuju veću sigurnost zaposlenja, stabilnije društvene uvjete i jasnije razvojne perspektive, što dodatno potvrđuje potrebu za sustavnim i koordiniranim djelovanjem relevantnih društvenih aktera (Friedrich-Ebert-Stiftung, 2024; Regional Cooperation Council, 2021).

Polazeći od činjenice da mladi predstavljaju ključan razvojni resurs lokalne zajednice, potrebno je promišljeno ulagati u njihov razvoj kako bi od „mladih kadrova“ postali „kvalitetni kadrovi“ koji pridonose organizacijskome i društvenome razvoju. Certo i Certo (2008: 503) naglašavaju da upravo kadrovi imaju dominantnu ulogu u stvaranju kvalitete: oni pokreću promjene u poduzeću, oblikuju i upravljaju sustavom kvalitete, sudjeluju u kreiranju organizacijske strukture i postupaka, organiziraju i nadziru proces rada te osiguravaju kvalitetu proizvoda i usluga na tržištu. U tome smislu ulaganje u obrazovanje, stručno usavršavanje i razvoj kompetencija mladih nužan je preduvjet da oni preuzmu ove uloge i postanu nositelji kvalitete, kako u pojedinačnim organizacijama tako i u širemu društveno-ekonomskome razvoju županije.

Medijsko izvješće o ovome istraživanju imalo je važnu ulogu u informiranju javnosti, no ovaj rad donosi znanstvenu nadogradnju jer pruža metodološki definiran i teorijski utemeljen prikaz podataka, čime pridonosi boljemu razumijevanju položaja mladih kao i njihovim očekivanjima od javnih i ostalih politika. Rezultati mogu poslužiti donositeljima odluka, javnim institucijama, civilnome društvu i obrazovnim ustanovama u osmišljavanju mjera za unaprjeđenje kvalitete života mladih.

Istraživanje je provedeno na području jedne županije i oslanja se na subjektivne procjene ispitanika, što predstavlja određeno ograničenje u pogledu opće primjenjivosti rezultata. U tome smislu buduća istraživanja mogla bi proširiti analitički okvir

uključivanjem longitudinalnih pristupa, usporednih analiza s drugim regijama te kvalitativnih istraživačkih metoda, poput dubinskih intervjua i fokusnih grupa, koji bi omogućili dublji uvid u stavove i iskustva mladih. Posebnu pozornost pritom bi trebalo usmjeriti na detaljnije ispitivanje odnosa mladih prema poduzetništvu, njihove spremnosti na preuzimanje poslovnoga rizika te identificiranje institucionalnih i ekonomskih uvjeta koji bi ih mogli motivirati na pokretanje vlastitih poslovnih inicijativa. Dodatno ograničenje istraživanja odnosi se na činjenicu da je istraživanje provedeno *online* metodom samoprocjene, što može utjecati na subjektivnost odgovora i ograničenu mogućnost potpune generalizacije rezultata na ukupnu populaciju mladih u HNŽ-u. Pozornost je potrebno posvetiti i ispitivanju utjecaja poticajnih mjera, financijskih subvencija, poreznih olakšica, kreditnih linija i mentorskih programa na motivaciju mladih da uđu u privatni sektor. Takvi rezultati mogli bi poslužiti kao znanstvena podloga kreatorima javnih politika pri osmišljavanju ciljanih programa podrške mladim poduzetnicima.

Literatura

1. Babbie, Earl (2013) *The Practice of Social Research*, 13th ed., Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
2. Beck, Ulrich (2000) *The Brave New World of Work*, Cambridge: Polity Press.
3. Certo, Trevis S. – Certo, Samuel S. (2008) *Moderni menadžment*, deseto izdanje, Zagreb: Mate.
4. Eurostat (2022) *Youth Statistics: Quality of Life of Young People in Europe*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
5. European Commission (n.d.) *Erasmus for Young Entrepreneurs*, Brussels: European Commission. https://www.erasmus-entrepreneurs.eu
6. EU projekti (n.d.) *EU fondovi za mlade poduzetnike: Prilike, izazovi i gdje početi*, Zagreb: EU projekti. https://www.eu-projekti.info/eu/eu-fondovi-za-mlade-poduzetnike-prilike-izazovi-i-gdje-poceti/
7. Friedrich-Ebert-Stiftung (2024) *Youth Study Bosnia and Herzegovina 2024*, Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung. https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/21524.pdf
8. Furlong, Andy i Cartmel, Fred (2007) *Young People and Social Change: New Perspectives* (2nd ed.), Maidenhead: Open University Press.
9. Kalleberg, Arne L. (2009) „Precarious Work, Insecure Workers: Employment Relations in Transition“, American Sociological Review, 74 (1), 1–22.

10. International Labour Organization (2021) *Youth Employment in South-East Europe*, Geneva: International Labour Organization.

11. Media Event - Promo Idea (2025) *Provedeno veliko istraživanje: Mogućnosti za kvalitetan život mladih u HNŽ-u*, Mostar: Vrisak.info. https://www.vrisak.info/hercegovina/provedeno-veliko-istrazivanje-mogucnosti-za-kvalitetan-zivot-mladih-u-hnz-u/

12. Ministarstvo civilnih poslova BiH (2019) *Politike prema mladima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: Ministarstvo civilnih poslova BiH.

13. OECD (2015) *Supporting Youth Entrepreneurship: Lessons from Policy and Practice in Europe*, Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/employment/youth-supported-entrepreneurship.pdf

14. O'Higgins, Niall (2001) *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*, Geneva: International Labour Office.

15. Regional Cooperation Council (2021) *Study on Youth Employment in the Western Balkans*, Sarajevo: RCC Secretariat.

16. UNDP (2022) *Human Development Report: Youth and Development in the Western Balkans*, New York: United Nations Development Programme.

17. Vasilj, Damir i Ereš, Maja (2018) *Sustav visokog obrazovanja i tržište rada u Bosni i Hercegovini*, u: Zbornik radova Pete međunarodne konferencije Ekonomskog fakulteta Brčko „Uloga visokoškolskih ustanova u savremenom poslovnom ambijentu", Brčko: Ekonomski fakultet Brčko, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, 29–36.

18. Vasilj, Damir, Galić, Marijana i Volarić, Tomislav (2022) *Odabir kvalitetnih kadrova za poslove u IT sektoru*, u: Zbornik radova 23. međunarodnog simpozija o kvaliteti "Kvaliteta – jučer, danas, sutra", Poreč: Hrvatsko društvo za kvalitetu, 526–535.

19. World Bank (2020) *Addressing Youth Unemployment in Bosnia and Herzegovina*, Washington, DC: World Bank.